**EPISTEMOLOGICAL STUDIES IN PHILOSOPHY,
SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES**

ISSN 2618-1274 (Print), ISSN [2618-1282](#) (Online)

Journal home page: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/index>

ФІЛОСОФІЯ

Олег Вікторович Мальцев

Кандидат філософських наук,
кандидат психологічних наук,
керівник Інституту Пам'яті,
вул. Тініста, 11/34, Одеса, 65009, Україна

E-mail: redutlaw@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8589-6541>

Oleg Maltsev

Multiple Ph.D (Philosophy, Psychology),
Head of Memory Institute,
Tinista Str. 11/34, Odesa,
65009, Ukraine

УДК: 159.9.016.3

**МОДЕЛІ, ЩО ВІДОБРАЖАЮТЬ ПРИНЦИПИ РОБОТИ МЕХАНІЗМІВ
РОДОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ В ПАМ'ЯТІ ЛЮДИНИ**

Received 25 March 2020; revised 22 April 2020; accepted 18 May 2020

DOI: 10.15421/342008

Анотація

Стаття присвячена результатам міждисциплінарного дослідження, що дозволило систематизувати знання про принципи роботи механізмів родової спадщини як блоку пам'яті індивіда у вигляді переліку моделей і опису логіки спрацьовування цих механізмів несвідомо. Розуміння і усвідомлення логіки цих процесів дозволяє керувати підходом до питань категорії вибору в широкому охопленні застосування цієї категорії.

Мета цієї наукової розвідки: продемонструвати за допомогою логічних моделей систему функціонування механізмів родової спадщини як блоку пам'яті людини і надати тактичні рекомендації відносно того, як ці несвідомі процеси поставити під управління, тим самим визначаючи і формуючи власну долю усвідомлено.

Представлена система логічних моделей, що описує ключові принципи роботи несвідомих механізмів пам'яті, закономірностей, знання яких дозволяє тактично згенерувати систему підходів, що дозволять людині у будь-якій ситуації не залежати від несвідомих реакцій, визначених змістом її родової спадщини, самостійно прогнозувати ситуації; вибирати кращу тактику реалізації професійних і особових завдань; управляти процесами життя і діяльності, домагаючись нових висот і досягнень, тим самим, в реалізації себе як сильній, підготовленій, вольовій і самостійній особи; бути суб'єктом свого життя.

Ключові слова: феноменологія пам'яті, родове несвідоме, логіка пам'яті, механізми родового несвідомого, навички, схильності людини.

**Models embodying the principles of the ancestral mechanisms
functioning in human memory**

Abstract

The following article is dedicated to the results of interdisciplinary research, systematizing knowledge about ancestral heritage mechanisms principles in retrospect to ancestral unconscious memory block of a person, therefore forming a list of models as well as descriptions of unconscious mechanisms functioning logic.

The study represents classifications of models covering the system of ancestral heritage mechanisms functioning; furthermore, the logic of unconscious processes implementation dictating the functioning is described. Realizing and understanding the logic of these processes allows one to maintain a controlled conscious approach to the choice category within the broad scope of this category application field, likewise: choice of partner, friend, company (or another coordinate system), choice of profession or occupation, choice of values and patterns of behavior, etc. Awareness and understanding of logical systems determines, in a way, the human actions tactical system as well as actions as a consequence, directly indicating the study relevance. According to such level of training, a person is to be able to act consciously, making elections effectively and in a tactically controlled way, including ones, produced under the circumstances of uncertainty and increasing speed regimes, acting effectively even in a collision with anything unknown.

The purpose of this scientific exploration is to demonstrate through logical models the system of ancestral

heritage mechanisms functioning as a unit of human memory as well as to provide tactical recommendations on how these unconscious processes are to get controlled, thus determining and forming personal destiny consciously.

The represented logical models system, describing the key principles of unconscious memory mechanisms functioning, its patterns, corresponds to the knowledge allowing tactically to develop a system of approaches, helping a person in any situation to avoid dependence on unconscious reactions determined by the content of the ancestral heritage; to predict or foresee situations; to choose the best tactics for professional and personal tasks implementation; to manage the processes of life and activity, achieving new heights and objectives, thus, in the personal self-realization as a strong, well-prepared, willing and independent person; to be a subject of his own life.

The practical value of the study as well as its perspective lies in the philosophical, theoretical and applied scientific improvement of the fate knowledge, the fate management, in general, and the embodiment of the knowledge of models reflecting the principles of human memory ancestral concept mechanisms functioning, in particular.

Key words: *memory phenomenology, ancestral unconscious, memory logic, ancestral unconscious mechanisms, skills, personal predisposition.*

Модели, отражающие принципы работы механизмов родовой концепции в памяти человека

Аннотация

Статья посвящена результатам междисциплинарного исследования, позволившего систематизировать знания о принципах работы механизмов родowego наследия как блока памяти индивида в виде перечня моделей и описания логики срабатывания данных механизмов бессознательно. Понимание и осознание логики данных процессов позволяет управляемо подходить к вопросам категории выбора в широком охвате применения данной категории.

Цель данной научной разведки: *продемонстрировать посредством логических моделей систему функционирования механизмов родowego наследия как блока памяти человека и предоставить тактические рекомендации относительно того, как данные бессознательные процессы поставить под управление, тем самым определяя и формируя собственную судьбу осознанно.*

Представленная система логических моделей, описывающая ключевые принципы работы бессознательных механизмов памяти, закономерностей, знание которых позволяет тактически выработать систему подходов, позволяющих человеку в любой ситуации не зависеть от бессознательных реакций, определённых содержанием родowego наследия, самостоятельно прогнозировать ситуации; выбирать лучшую тактику реализации профессиональных и личностных задач; управлять процессами жизни и деятельности, добиваясь новых высот и достижений, тем самым, в реализации человеком себя как сильной, подготовленной, волевой и самостоятельной личности, быть субъектом своей жизни.

Ключевые слова: *феноменология памяти, родовой бессознательный, логика памяти, механизмы родowego бессознательного, навыки, предрасположенности человека.*

Актуальність дослідження. Проблема- тика і постановка питання до дослідження.

Сучасні глобальні небезпеки і ризики формують необхідність для кожної людини бути суб'єктом життя, самостійним, відповідальним і дієздатним, здатним пізнавати і здійснювати діяльність, робити вибір і приймати рішення в цьому світі. Надія на техногенну цивілізацію і на інститут держави все більше ставиться під сумнів поза готовності дати адекватну відповідь виклику, що стоїть перед людиною. Незалежно від досягнень сучас-

ності, невичерпного потенціалу можливостей самореалізації та технологічного динамічного зростання в цілому, так чи інакше найчастіше окремо взятий індивід не може пояснити навіть самому собі причину тих чи інших подій в його житті, випадкових подій, необдуманих вчинків, імпульсивних дій або некерованої лінії поведінки.

Актуалізує нашу тему і проблема «розриву» наук і дисциплін, теоретичні та практичні вимоги міждисциплінарності і повернення до витоку науки – пошуку істини і закономір-

ностей, що дозволяють вирішувати поставлені завдання. У сучасній науці відбувається повернення до класичної спадщини наукових шкіл, які продемонстрували свою практичну ефективність, в нашому випадку глибинної психології, що і визначає необхідність філософського осмислення роботи пам'яті людини. Багата наукова практика на стику філософії та психології, проте, має низку досягнень і відкриттів, і одним з центральних в ХХ ст. стало відкриття «несвідомого» З. Фрейдом (вперше ввів цю категорію в психологію) як певної середовища пам'яті індивіда, яка визначає спонукання, інстинкти, рефлексії людини і, по суті, спрацьовує кожного разу, коли людина не може що-небудь зробити (не володіє навичкою) або не знає, як вчинити [Freud 1953]. По суті, після резонансного відкриття З. Фрейдом «персонального несвідомого» як певного пласту пам'яті, було відкриття, зроблене вже іншим вченим, К.Г. Юнгом, який розглядав практику вивчення світової пам'яті як археології уроків людства [Jung 1990].

Юнг привніс в науку вчення про «колективне несвідоме», яке нерідко (особливо на первинних етапах, до 1960-70х рр.) сприймалося як протиставлення системі психоаналізу. Проте, довгий час дві школи – аналітична психологія К.Г. Юнга і психоаналіз З. Фрейда – НЕ взаємодіяли і розвивалися осібно. Питання ж інтеграційного спрямування, як-то: як все-таки цілісно працює несвідоме – залишалися відкритими до появи фундаментального вчення Л. Сонді про родову спадщину людини, яке він назвав «судьбоаналізом» [Szondi 1944]. Крім вивчення долі і дозволу завдання її керуваності Л. Сонді ставив і більш глобальне завдання – інтегрувати вже існуючі знання про несвідоме, примиривши тим самим всі школи. І першим досягненням на цьому шляху стало відкриття Ліпотом Сонді «родового несвідомого». Будучи блоком пам'яті людини, родове несвідоме формується з родових спадщин його предків, в першу чергу, спадщини матері і батька, також їх матерів і батьків і так далі – аж до спільності всіх предків [Szondi 1956].

Об'єктом яку представляють дослідження виступає блок пам'яті людини родового

спадщини; **предметом** дослідження – принципи несвідомого спрацьовування механізмів родового блоку пам'яті.

До теперішнього часу не були систематизовані знання про принципи роботи механізмів родового спадщини як блоку пам'яті індивіда у вигляді вичерпного переліку моделей і опису логіки спрацьовування даних механізмів.

Новизна проведеного дослідження полягає в описі класифікації моделей, що відображають систему спрацьовування механізмів родового спадщини, описі логіки реалізації процесів, які диктують несвідоме їх спрацьовування. Розуміння і усвідомлення логіки цих процесів дозволяє кожній людині якісно підходити до питань категорії вибору в широкому охопленні застосування даної категорії – будь то вибір партнера, друга, компанії (або будь-якої іншої системи координат), вибір професії і роду занять, вибір цінностей та моделей поведінки і та інше. Усвідомлення і розуміння логічних систем визначає, в свою чергу, як наслідок і тактичну систему дій і вчинків людини, що безпосередньо вказує на актуальність проведеного дослідження. Володіючи таким рівнем підготовки, людина, відповідно зможе діяти усвідомлено, здійснюючи вибори ефективно і тактично керовано, в тому числі, в умовах невизначеності і зростаючих швидкісних режимів, причому діючи ефективно навіть при зіткненні з невідомим.

Мета даної наукової розвідки: продемонструвати за допомогою логічних моделей систему функціонування механізмів родового спадщини як блоку пам'яті людини і надати тактичні рекомендації щодо того, як вказані несвідомі процеси поставити під управління, тим самим визначаючи і формуючи власну долю усвідомлено.

Попередні дослідження.

Викладаючи основні положення глибинної психології і концепції щодо категорії «несвідоме», слід зазначити, що, по-перше, поняття долі зазнало кілька змін з середини ХІХ-го століття до першої половини ХХ століття [Szondi 1944].

Віха 1. Згідно філософії минулого, доля індивіда характеризується планомірністю і не-

обхідністю відповідної тенденцією і в цілому повчальним змістом. З самого моменту народження, людська доля вже повинна бути остаточно визначена (Ф. Ланг, Ш. Хенке, Г. Кранц та ін.) [Lang 1929; Henke 1931; Krantz 1936].

Віха 2. З точки зору психоаналізу З. Фрейда, долю «створюють» спонукання і механізми захисту [Freud 1953].

Віха 3. В аналітичній психології Юнга – архетипи колективного несвідомого, якості часу або моменти часу є тими нездоланими силами, які визначають долю. В обох напрямках глибинної психології «доля» не є центральною проблемою; вони зачіпають це питання тільки на периферії своєї психології [Jung 1990].

Віха 4. Судьбоаналітична. Доля може бути керованою, якщо усвідомити, яким чином працює несвідоме людини і навчитися управляти, обирати тактичну систему реалізації [Szondi 1956].

Психоаналіз Фрейда при цьому є онтогенезом душі людини і досліджує, в першу чергу, невротичні і психотичні симптоми, які обумовлені персональним витісненням несвідомим. Його основний напрямок, таким чином, переростає в клінічний напрямок і в терапію неврозів і психозів.

Аналітична психологія Юнга є археологією глибинної душі людства як спільноти і його різних форм соціальних груп; найбільше пов'язана з аналізом колективного несвідомого і символами архетипів. Вона описувалася К.Г. Юнгом як глибинна психологія культури і релігії [Jung 1990; Szondi 1956].

Судьбоаналіз, за словами Л. Сонді, є дво-яко побудованою «гуманістичною генетикою» несвідомого.

«Про психічне дії латентних спадкових схильностей у кондукторів як людей, до мого дослідження мова ніколи не йшла. Це питання було вперше поставлено мною в 1937 р. За останні 15 років я розвинув новий дослідницький напрямок з усвідомленим визначенням мети – систематично досліджувати душевну долю у людських кондукторів, тобто носіїв латентних екстремальних генів у людей. І так вийшов судьбоаналіз, як вчення про душевну долю людських кондукторів», – Л. Сонді, пра-

ця «Я-Аналіз» [Szondi 1956].

Критерії, за якими з інтеграційної точки зору можна говорити про глибинно психологічних рухах, як про основні напрямки, є наступними: 1. Поняття існування несвідомого; 2. Нові відкриття особливих функціонуючих областей в несвідомому, які тісно пов'язані з іншими функціональними областями, але при прояві носять особливий характер. 3. Відкриття нових діагностичних методик для виявлення особливих функцій несвідомого. 4. Відкриття нових зіцлюючих методик.

Крім психоаналізу З. Фрейда, позначених вище критеріям відповідає також аналітична психологія К.Г. Юнга і судьбоаналіз.

За Л. Сонді латентні (приховані) спадкові схильності можуть несвідомо керувати вибором дій людини. Сонді вивчив невідому міжлюдських функцію несвідомого і ввів для неї позначення «генотропізм». Під генотропізмом розуміється процес того, що ідентичні або споріднені спадкові чинники в спадковому фонді, тобто в родовому несвідомому двох людей, притягують цих людей один до одного, що скріплює або єднає їх. Тому генотропізм є однією з найважливіших функцій родового несвідомого. Ця «генотропічна дія» захованих родових схильностей триває також у несвідомо душевній області [Szondi 1944; Szondi 1956].

Генотропічні діючі спадкові чинники є тими самими дійовими елементами родового спадщини, які, як раз за допомогою вибору, зумовлюють долю людини. На цій основній тезі і базується вчення судьбопсихології [Szondi 1944].

Родове несвідоме «проявляє» свої динамічні прагнення в генотропічній формі дією вибору. Родове несвідоме виражає свої вимоги в «мові вибору».

Вхід в родові несвідомі є дію вибору. А саме:

– **вибір симптому**, який хворий сам проживає і відтворює перед нами під час аналітичної ситуації.

– **вибір душевних спадкових захворювань**, які, можливо, він сам, а в особливості його кровні родичі і генні родичі переживали в минулому і сьогодні.

– **вибір в експерименті інстинкту.**

«Від дій вибору йде шлях до родового несвідомого, до невидимої сцени, яка обертається, закладених родових протилежностей інстинкту і, таким чином, обумовлених родових протилежних можливостей долі людини. Одна з цих можливостей долі болюча і несе в собі захворювання, а інша – навпаки, несе соціально-позитивну духовну природу. Обидві ці можливості є в кожній людині в кількісній варіаційній силі, обидві присутні і обидві здатні функціонувати», – писав Ліпот Сонді [Szondi 1956].

Тому судьбоаналіз говорить про справжню діалектику захисту в несвідомому і «Я». Що з цього випливає: людина повинна несвідомо або в аналітичній ситуації усвідомлено зустріти вибір цих різноспрямованих можливостей захисту, або обидві з'єднати в синтез захисту (суть чого і є інтеграція).

Однак, виникає питання: яким чином можливо інтегрувати світові наукові напрацювання та відкриття в області вивчення несвідомого і зробити так, щоб існуючими напрацюваннями могло скористатися не тільки вузьке професійне коло експертів, які потребували б десятки років на власну практику і становлення, а й більш широка аудиторія зацікавлених осіб, які прагнуть реалізувати власний потенціал керовано, не покладаючись на «повороти або перепетії долі»? Для вирішення такого завдання потрібно інший, новаторський підхід, який дозволив би згенерувати певні демонстраційні моделі і за допомогою даних моделей показати логіку несвідомого спрацьовування механізмів. Такому підходу ключову увагу приділяв в 40-ті рр. радянський вчений, академік Г.С. Попов; зокрема, з результатами його досліджень в цій області можна ознайомитися в представленій статті [Попов 1941].

Виклад основного матеріалу.

Людство в різні епохи свого існування завжди мало якесь розуміння того, що в світі існує непізнана і невідома сила, яка немов веде людину по життю, зумовлюючи його шлях. Розвиток цих уявлень в філософському контексті формувалося безліч століть. Але конкретніше і вимірне поняття долі і долено-

сних рушійних сил людини прийшло лише в ХХ столітті як з точки зору категорій філософії, так і психології, завдяки видатним вченим ХХ століття, таким як угорському та швейцарському психологу, засновнику концепції судьбоаналіза Ліпоту Сонді і радянському академіку, досліднику пам'яті людини професору Григорію Семеновичу Попову, найбільшим внеском яких в науці є розвиток ідеї «концепції предків» [Szondi 1944; Попов 1941]. У цьому сенсі теорії Попова були близькі до теорій Леопольда Сонді. І якщо у Л. Сонді як центрального поняття розглядається феномен «долі», то Г.С. Попов не виносить це поняття на передній план, а розглядає його як окремий випадок, віддаючи переваги дозволу проблематики ефективного самонавчання людини і його ефективній реалізації як особистості як в професійному, так і соціокультурному плані [Попов 1941]. Проте, і академік Г.С. Попов, і доктор філософії Л. Сонді досліджували єдиний об'єкт – такий блок пам'яті людини, як його «родове спадщина». Підходи, методологічні системи дослідження, погляди були різними, зокрема, Л. Сонді описував прояви спрацьовування механізмів родової спадщини; Г.С. Попов же йшов «від зворотного»: сприймаючи систему пам'яті як машину (називаючи її «родовою концепцією») і описуючи «запчастини автомобіля» пам'яті, як окремі її механізми. Вчення Попова і вчення Сонді про родовий блок пам'яті людини в цілому не знайшли протиріч.

Ліпот Сонді ввів і апробував термін «родове несвідоме» [Szondi 1944, Szondi 1956]. Так, в його праці «Я-Аналіз» представлено кілька визначень «родового несвідомого»:

1. Своєрідна форма домагань предка на те, щоб повністю повторитися в життя свого нащадка в тій же самій формі екзистенції, в якій вона один або кілька разів проявляла себе в лінії всього роду;

2. Родове несвідоме – це невідомий район дій, захованих в несвідомому родових спадкових схильностей. Неусвідомлену функцію родового несвідомого (тенденцію фігур предків претендувати на повторення форми буття в життя своїх нащадків) Л. Сонді назвав генотропізмом (апробація представлена в пра-

цях Л. Сонді «Аналіз долі. Вибір в любові, дружбі, професії, хворобі та смерті» [Szondi 1944]; «Свобода і навязаність вибору» [Szondi 1995] та ін.; у праці М. Ахтніха «Аналіз долі. Консультації щодо професійного орієнтування з використанням проективного тесту вибору» [Achtnich 1971]; у праці Я. Борга «Теорія особистості Ліпота Сонді» [Borg 1998] та ін.

З історичної точки зору формування родової концепції передували наукові філософсько-діалектичні вчення, як ананкологія і археананкологія – концепції долі, які були відомі ще у древніх римлян (як значиться у Л. Сонді, П. Медера і М. Зільберера) [Szondi 1944: 24-41; Silberer 2009]. Наприклад, археананкологія (вчення про нав'язану долю) розглядає неминучі сценарії в житті людини, які прописані в поколіннях [Pape 1949]. Основні посилки старої ананкології, а також відмінні риси нової ананкології Л. Сонді резюмує в розділі «Характер і доля» книги «Я-Аналіз» [Szondi 1956]. Він пише про те, що стара ананкологія – як і вчення про долю – розуміє під долею примус, обмеження бажання, здійснене через зовнішнє насильство або застосовану силу. Це означає, що доля – це філософська, психічна і моральна необхідність, природний закон, через який буде встановлено кровну спорідненість. «Доля є нав'язаний примусовий вибір предків, а значить, кровних родичів – вибір в любові, дружбі, професії, захворюванні і смерті». На підставі цієї старої ананкології, характер однієї людини виражається через примус або нав'язливість спадщини предків. І, таким чином, тільки особливий прояв фігур предків визначає спадкову або «нав'язану» долю. Надалі апробація і перевірка даних концепцій була впроваджена Л. Сонді та співробітниками Цюрихського Інституту Судьбопсихології в період 1950-1982 рр., що відображено в його ключових працях [Szondi 1944: 59-68; Szondi 1956: 114-130].

Говорячи про філософську складову родової концепції, Л. Сонді дотримується думки, що в кожній долі необхідно розрізняти частину «нав'язаності» і частину «свободи» [Szondi 1956: 116-126]. Ці дві частини долі пов'язані один з одним таким способом:

цеглини і плани для побудови власної долі доставляють предки людини. Будь-предок з його особливим вимогою до життя, його особливою формою життя, діє для нащадків як «зразок», як якийсь «образ». Кожен предок фігурує в родовій концепції в пам'яті людини, як одна особлива можливість долі. І кожна людина має і «носить» своїх предків в якомусь внутрішньому плані як «родове несвідоме», де розташовується безліч різних предків. Таким чином, виникає безліч, найчастіше полярно протилежних, можливостей долі. **Кожна фігура предка родової концепції має тенденцію діяти як «зразок» для долі нащадка.** В цьому і полягає навязаність вибору предків в любові, дружбі, професії, хвороби і смерті [Szondi тисяча дев'ястсот сорок чотири: 115-117].

Говорячи про несвідомий вибір людини, необхідно відзначити, що існує кілька мов, на яких наше несвідоме дозволяє проявити себе. Так, особисте несвідоме, відкрите Зигмундом Фрейдом, говорить мовою симптомів, іншими словами – мовою хвороб в прямому сенсі цього слова. Відкрите метром Юнгом, колективне несвідоме говорить мовою символів. При цьому, мова родового несвідомого, по Л. Сонді – це завжди вибори людини [Szondi 1944: 57].

Перше, на що важливо в першу чергу звернути увагу – «Що саме людина вибирає?» Сонді, описує в своїх роботах концепцію вибору, дає таке поняття як «тропізм». Ліпот Сонді, описуючи в своїх роботах концепцію вибору, представляє таке поняття як «тропізм», що буквально означає «проходження певним стежках» – тобто слідування якомусь шляху. Про які саме стежках йде мова – пропонується розглянути на наступній логічній моделі.

Існує людина, і перед ним, умовно кажучи, кілька дверей, за якими знаходяться стежки (що йому зустрінеся на цих стежках, що чекає попереду – людині невідомо). Причому, цих стежок вичерпну кількість – їх 5. І вибираючи, людина в своєму житті робить це вибір як усвідомлено, так і несвідомо, але він завжди рухається по одній з цих п'яти стежок:

- Перша стежка – це вибір любові;
- Друга стежка – це вибір об'єкта дружби;
- Третя стежка – це вибір професії;

- Четверта стежка – це вибір захворювання;
- П'ята стежка – це вибір смерті.

Мал.1. Модель «Стежки»

Отже, відповідно до філософії Сонді, кожна людина обирає завжди одну з п'яти стежок. Однак, з позиції академіка Г.С. Попова дана модель дещо обмежена. Г.С. Попов описував, що надається класифікація п'яти «шляхів слідування» не є вичерпною, зокрема, і тому, що людина може вибирати і інші категорії, як-то: філософію, образ життя, тактику, інструментарій вирішення завдань і так далі [Попов 1951: 44].

Більш того, Г.С. Попов вважав, що досліджуючи інші філософські категорії, важливо враховувати не тільки несвідомий тип вибору, а й інші: вибір *усвідомлений* (на підставі розуміння устрою того, що відбувається); *напівусвідомлений* (при несвідомому залученні субстанції, що зберігається в блоках пам'яті і надалі застосуванні інструментарію вирішення завдань); *інтуїтивний* (генерація нової системи знань за допомогою даних, що зберігаються в пам'яті і усвідомлення кінцевого інциденту цієї генерації у вигляді ідеї, осяяння, гіпотези та ін.). Відповідно, людина вибирає різними способами, використовуючи як інтуїцію, так і задіюючи інші механізми пам'яті. І кожен вибір визначає те, що буде відбуватися з ним далі. Власне, до таких же висновків, в тому числі, прийшов Л. Сонді, який визначив в якості центральних судбоаналітичних догм, що наслідком вибору є доля людини. Вибір людини визначає його долю [Szondi 1944].

Вибір людини – це його особиста справа з позиції родового несвідомого. Діалектика приватне-суспільне вивчалася К.Г. Юнгом при дослідженні концепцій колективного не-

свідомого, діалектика індивідуальне – групове корелює з предметом «персональне несвідоме». Особливість вирішення цих протиріч К.Г. Юнг шукав не в сконструйованому соціальними інститутами світі, а світі несвідомого. Втім, вибір людини тягне за собою певні наслідки, які приведуть «наступного по стежці» кудись цим шляхом. Отже, вибір перемикає людини зі стежки на стежку. При цьому, абсолютно не важливо, який це вибір – усвідомлений, напів-усвідомлений, інтуїтивний, несвідомий, свідомий. Важливо інше – людина «переходить» на іншу стежку, і при цьому не знає, куди його приведе ця стежка, і що буде в кінці.

Досліджуючи логічну модель вибору стежок людиною, Григорій Семенович Попов з позиції розробки методології навчання людини розробив наступний підхід: так, він не рекомендував вибирати стежки [Попов 1951: 48]. Новаторство практичних рекомендацій Г.С. Попова полягає саме в тому, щоб показати людині, як перестати вибирати стежку. Замість цього необхідно вибирати інші категорії: тактику, філософію як систему прикладних знань, менеджмент і підхід до управління життєвими умовами. Наприклад, кожна людина може навчитися створювати належні умови, які сприяють розв'язанню завдання, які найбільш ймовірно ведуть до реалізації тактичного задуму управління цими системами і умовами, що породить правильний вибір етико-моральних установок і, отже, ефективний менеджмент, що і дозволить людині самому будувати стежку, без вибору тих стежок, які йому пропонує родова спадщина предків, які претендують на пережиття власних екзистенцій [Szondi 1944: 56-57; Szondi 1995: Додати 13].

Мал. 2. Модель «Водіння автобуса»

Розглянемо наступну модель судьбоаналіза, яку Л. Сонді описує у вигляді «моделі автобуса» в розділі 1 «Інтеграція Несвідомого» у праці «Я-Аналіз» [Szondi 1956: 119-121]. Логічно уявімо людину в ролі водія автобуса, який рухається по «дорозі життя» в цьому автобусі. При цьому, крім водія в автобусі знаходяться різного роду пасажери, які представляють собою зміст родового несвідомого самої людини. Прямо за спиною водія (за його плечима) знаходяться його найближчі фігури – материнські фігури батька і матері. І в той момент часу, коли людина не знає, як вчинити, по суті, він не знає, як діяти, він починає діяти несвідомо. Що це означає? Він відпускає руки від керма, і автобус починає вести хтось інший. Хто саме: хтось (фігура предка) з родового несвідомого, а не сама людина в усвідомленому стані. Безумовно, під керівництвом цієї фігури у автобуса величезні шанси врізатися в стовп, так як людина не відає, хто на даний момент веде їх автобус, і найголовніше, чи має ця фігура навик водіння і чи знає, куди і як його везти. В результаті звичайно – зіткнення зі стовпом і аварія. Потім з'являється наступна родова фігура, і все повторюється знову. Нові фігури за кермом і нові аварії.

Ця модель яскраво демонструє, як несвідомо функціонує механізм заміщення фігур в родовому несвідомому. І не можна сказати, що ця модель погана чи хороша. У неї немає таких якісних характеристик. З точки зору самої людини, ця система є певним запобіжником в його житті, щоб людина могла вижити, навіть якщо він потрапив в ситуацію, коли він не знає, як діяти. В такому випадку йому необхідний час для освоєння нового досвіду, і ця родова спадщина у вигляді запобіжника дозволяє це зробити, виступаючи запобіжником і механізмом виживання, що також описано в практиці Л. Сонді та П. Феддерна [Feddern 1952].

Дана модель демонструє, що у кожної людини існує певна «подушка безпеки», призначення якої – дати людині можливість навчитися протягом деякого часу, незважаючи на злети і падіння. Наведемо ще один приклад, що узгоджується: як ди-

тина вчиться ходити. Довгий час у нього це погано виходить, він падає, і при цьому не розбивається на смерть, але знову встає і продовжує вчитися йти. Функція запобіжника родового блоку спрацьовує саме в цих випадках. Однак вказана модель описує, що експлуатувати цю модель не за призначенням – чревате наслідками. Родова спадщина існує не для того, щоб індивід виключно несвідомо експлуатував фігури предків, тим самим проживаючи не свої життя, «відпускаючи руки з керма автобуса» і «пливучи за течією», але щоб використовувати потенціал спадщини і оперативно отримувати необхідні навички в регульований час [Попов 1951: 49-50]. Більш того, модель пояснює причини випадковостей і непорозумінь, зазвичай невідомі індивідууму (варіації прояви: «не розумію, як так вийшло», «як так трапилось», «сам від себе не очікував» і так далі).

Мал. 3. Модель «Сцени»

Наступну модель судьбоаналізу, яку важливо розглянути, можна представити у вигляді «моделі сцени». Уявімо саму людину як «сцену», на якій представлено два плани – сама сцена (то, що бачать глядачі), і за лаштунками (то, що глядачі не бачать). Сама людина перебуває на сцені, що характеризує його сьогодення (поточну картину буттєвості), і відповідно до проєктованого тесту Сонді – це передній план. Що в цей час відбувається за лаштунками? На задньому плані – за лаштунками – розташовуються його предки.

Необхідно зауважити, що сама система влаштована за тим же принципом, як і «автобус»: якщо людина не знає, що «грати на сцені», то в цей момент хтось із його предків, з-за лаштунків, виходить на сцену, на передній план, і починає замість самої людини грати те, що він вважає за потрібне, і так, як вважає за потрібне. По суті, відбувається реалізація родової фігури (фігури предка), яка потрапила на передній план (на сцену) з-за лаштунків [Szondi 1944: 64-65].

Таким чином, людина сама, як і в прикладі з автобусом, «прибирає руки з керма автомобіля» у власній долі. Іншими словами, він робить несвідомий вибір, отже, він не відповідає за те, що робить. Втім, існує ряд зауважень. По-перше, сама людина нікуди не йде зі сцени – саме на нього дивляться глядачі із залу (люди в його житті). Тобто, весь світ дивиться на нього, а точніше на те, що відбувається на сцені, незалежно від того, це сама людина «грає», або хтось інший замість нього. Те, як світ на лінію поведінки людини буде реагувати – це вже інше питання. Однак і сцена постійно обертається. Тобто, задній план і передній план постійно міняються місцями. І змінюються вони з двох ключових причин. По-перше, тому що відбувається зміна фігур між собою (відбувається рух фігур на самій сцені, і задній план переходить в передній). З іншого боку, може відбуватися переворот сцени з огляду на тиск ззовні (в силу деяких обставин), що може змусити обертатися цю сцену.

Так виникає полярність. З одного боку, життя обертає сцену (зовнішні події і ситуації), а з іншого боку – відбувається боротьба «всередині сцени» між інстинктами людини і захисними механізмами Я, які також змушують зміщуватися ці фігури між собою. Так спрацьовує модель «сцени», що має відношення до самореалізації людини і вибору його конкретних вчинків і формуванні системи взаємодії з навколишнім середовищем, і описує принцип несвідомого спрацьовування механізмів обертання переднього і заднього плану (зміни минулого і майбутнього) в пам'яті людини [Szondi 1944; Szondi 1944: 91-98].

Мал. 4. Модель «судин, що переливаються»

Наступну логічну модель, що описує принципи несвідомого, можна назвати у вигляді «моделі судин, що переливаються». Отже, уявімо собі деякі чотири судини і розглянемо їх взаємозв'язки. Важливо відзначити, що ця модель безпосередньо пов'язана з самим проективним тестом виборів – тестом Сонді, що відображає чотири найважливіших категорії в житті людини: тактику, філософію, менеджмент і умови [Szondi 1995].

Тест Л. Сонді є одним з найавторитетніших тестів в області психодіагностики. І ці 4 категорії – і є важелі управління долею. Отже, тест Л. Сонді можна в подальшому представляти і розглядати в застосуванні в якості єдиної лічильно-вирішальної моделі.

Тест Л. Сонді як система дозволяє виробляти тактичні розрахунки і не дає обдурити людину, з одного боку, аналізуючи відому інформацію, і дозволяє при цьому добудовувати відсутні блоки (невідомі блоки інформації). Лічильно-вирішальна модель Л. Сонді була спеціально сконструйована для проведення досліджень в умовах недостатності інформації або складності її отримання, при високому ступені спотворення даних і при роботі з множинними невідомими. Ці дані дозволяють перейти від математичних показників тесту Л. Сонді до якісних показників. Наприклад, знаючи вміст колби «менеджмент», можна прогнозувати тактичну систему дій індивіда (і навпаки) [Попов 1951].

Менеджмент – це система правил, законів, наказів, які встановлюються та регулюються керівництвом. Завдання менеджменту полягає не тільки в організації роботи, а й в регулюванні внутрішніх і зовнішніх конфліктів. При

цьому, менеджмент може спеціально інспірувати конфлікти, в якості навчань, як природна умова для придбання необхідних навичок.

Блок умов – це середовище, умови життя, сім'я, система виховання, географічне положення, релігійна прихильність, інтервальний проміжок (особливі події, наприклад, військові дії), історичний період, друзі, школа, університет, тенденції суспільства, ідеологія більшості, звичаї, стадія розвитку суспільства і т. і.

Блок філософії – включає такі поняття, як субкультура, релігія, переконання, вірування, традиції, гасла, загадки, зокрема, приказки, фольклор – то, що в народі є традиційним, що визначають ціннісні і морально-етичні установки. Звичайно, це далеке від сучасного розуміння поняття «філософії», як історично сформованого типу світогляду, скоріше він визначив поняттям «філософія» як те образно-смісловне середовище, з якого виростає філософія. Але ми можемо стверджувати з прикладної точки зору, що така модель дозволяє вирішувати поставлені завдання.

Всі чотири блоки лічильно-обчислювальної моделі Л. Сонді – тактика, філософія, менеджмент, умови – пов'язані між собою як сполучені сосуди, що дозволяє проводити аналіз отриманих даних [Мальцев 2018]. Наприклад, якщо відома система менеджменту в організації, то при розрахунку за допомогою лічильно-обчислювальної моделі Л. Сонді можна з'ясувати, які будуть навички у людей в цій організації. Або, якщо відома філософія, то на відповідному блоці лічильно-обчислювальної моделі можна з'ясувати, які це буде створювати умови. Ця логічна модель родової концепції яскраво демонструє, як влаштовано родові несвідомі людини, в тому числі, показує, як спрацьовує так звана несвідома вимога предків. Саме таким чином проявляється родова концепція: водій відпустив руки з керма, отже, далі буде реалізовуватися вимога родової фігури з пам'яті людини, як сама натуральна вимога когось із предків. Наслідком реалізації такої несвідомої вимоги завжди буде «упор в перешкоди» і «удар», а потужність «удару» залежить вже від того, як індивід тренує життя.

Висновки.

В першу чергу важливо відзначити, що описані моделі, що відображають принципи роботи родового спадщини, – виключно несвідомого типу, спрацьовують в автоматичному режимі. З точки зору забезпечення виживання людини, ця система виступає певним запобіжником в його житті, щоб людина могла вижити, навіть якщо потрапляє в ситуацію, в якій не знає, як діяти. Так, поки людина навчається, він щось робити не вміє, і йому потрібен час для освоєння нового навичку. В такому випадку спрацьовує ця родова спадщина у вигляді якогось запобіжника, що дозволяє вирішити задачу придбання нового навичку.

Ключова модель роботи родового несвідомого в пам'яті – а саме «модель автобуса», описана Л. Сонді, тактично дозволяється наступним чином. Г.С. Попов зазначав, що тактично не рекомендується вибирати стежки. Логіка Г.С. Попова полягає саме в тому, щоб перестати вибирати стежку. Замість цього, необхідно вибирати тактику, філософію (систему етично-моральних цінностей людини), менеджмент і вміння управляти умовами. І оскільки саме вибір однієї з стежок приводить людину до поразок в його житті, найгірше, що можна зробити, – це вибирати стежки (одну із стежок), оскільки яку б стежку індивід ні вибирав, нехай навіть і усвідомлено – все, що буде відбуватися далі – некеровано і загрожує зіткненням з перешкодами в його житті. Але створюючи такі умови, які найбільш ймовірно призведуть до реалізації тактичного задуму, він забезпечує ефективний менеджмент. Правильний вибір філософії також породжує, в свою чергу, менеджмент, націлений на вирішення життєвих завдань, а вибір на користь ефективних знань дозволяє продумати грамотну тактику дій, що дозволить справлятися з будь-якими умовами. І якщо людина вибирає дані чотири компоненти, а не «слідування течією життя» або несвідому «вимогу предка», тоді «модель автобуса» або «сцени, що обертається» не функціонує взагалі. Причина: змінюється система виборів, тим самим відключається робота цієї несвідомої системи родової концепції і відбувається перемикання регістра – цей блок пам'яті стає керованим.

Представлена система логічних моделей, що описує ключові принципи роботи несвідомих механізмів пам'яті, тих закономірностей, знання яких дозволяє тактично виробити систему підходів, що дозволяють людині в будь-якій ситуації не залежати від несвідомих реакцій, визначених змістом родової спадщини, самостійно прогнозувати ситуації; вибрати кращу тактику реалізації професійних і особистісних завдань; управляти процесами життя і діяльності, добиваючись нових висот і досягнень, тим самим, в реалізації людиною себе як сильної, підготовленої, вольової і самостійної особистості, бути суб'єктом свого життя.

Перспектива майбутніх досліджень. полягає в філософському, теоретичному і практичному науковому значенні знань долі і управління її людиною, в цілому, і втіленні знань моделей, що відображають принципи роботи механізмів родової концепції в пам'яті людини, зокрема. В філософському значенні проявляється в подальшому осмисленні спад-

щини глибинної психології в її світоглядному розумінні, вплив на формування картини світу, світобачення, світосприйняття і світовідчуття людей, в єдності онтології і гносеології. Не менш важливим є дослідження механізмів формування цінностей в аксіологічному вимірі отриманих знань цих робіт, такою популярною сьогодні теорії цінностей. Безумовно, найважливіша перспектива подальших дослідження, полягає в праксіології, в практичній розробці відповідних програм підготовки та тренування для експертів різних спеціальностей, на підставі розуміння принципів роботи несвідомих механізмів родового блоку пам'яті, однією з ключових функцій якого є реалізація потенціалу та формування рухових навичок. І хоча підхід в кожному окремому випадку при підготовці фахівця звичайно індивідуальний, з педагогічної та методичної точки зору представлені моделі та рекомендації щодо їх застосування є актуальними і перспективними науковими завданнями в XXI столітті.

Бібліографічні посилання / References

- Achtnich, M. (1971). *Schicksalsanalytisch Orientierte Berufsberatung Anhand des Berufsbilder-Wahltestes. Ein Beitrag zur Psychologie der Berufswahl, des Berufswechsels und der Berufsprognose. Bericht über das 5. Kolloquium der Internat. Forschungsgemeinschaft für Schicksalspsychologie.* Bern: Hans Huber.
- Borg, J. (1998). *The Theory of Personality by Lipot Szondi.* Aprobation. Oslo: Morgenstrem.
- Feddern, P. (1952). *Ego-Psychologie und Psychosen.* Bern: Hans Huber.
- Freud, S. (1953). *The Standard Edition of the Complete Psychological Works*, Vol. VIII. Jokes and their Relation to the Unconscious. London: The Hogart Press.
- Henke, S. (1931). *Schicksal und Neurose.* Basel: Benno Schwabe.
- Jung, C. G. (1990). *Analytical Psychology: Its Theory and Practice. The Tavistock Lectures.* Princeton: Princeton University Press.
- Krantz, H. (1936). *Schicksale der Zwillingssverbrecher.* Stuttgart: Keller & Sohns.
- Lang, F. (1929). *Crime as Destiny.* Stuttgart: Keller & Sohns.
- Мальцев, О. (2018). *Обманчивая тишина.* Днепр: Середняк Т.К. / Maltsev, O. (2018). *Obmanchivaya tishina* [Deceptive silence]. Dnepr: Serednyak T.K. (in Russian)
- Pape, W. (1949). *Deutsches Psychologisches Handwörterbuch.* Braunschweig: Zweite Aufl.
- Попов, Г.С. (1951). *Феноменология памяти: основные методологические подходы к исследованию памяти человека.* Рукопись. Архив НИИ Памяти Ф.3 (Фонд «Наследие академика Г.Попова» г. Вена 1940). Оп.2. Д.1. Фк. 1-6. / Popov, G.S. (1951). *Fenomenologiya pamyati: osnovnye metodologicheskie podhody k issledovaniyu pamyati cheloveka* [Phenomenology of memory: basic methodological approaches to the study of human memory]. Rukopis'. Arhiv NII Pamyati F. 3 (Fond "Nasledie akademika G. Popova": Vienna 1940). (in Russian)
- Silberer, M. (2009). *Probleme der Mystic und ihrer Symbolik.* Tübingen: Kraft.
- Szondi, L. (1995). *Freiheit und Zwang im Schicksal des Einzelnen.* Bern: Hans Huber.
- Szondi, L. (1956). *Ich-Analyse. Die Grundlage zur Vereinigung der Tiefenpsychologie.* T.1. Bern: Hans Huber.
- Szondi, L. (1944). *Schicksalsanalyse. Wahl in Liebe, Freundschaft, Beruf, Krankheit und Tod. Erbbiologische und psychohygienische Probleme.* Basel: Benno Schwabe.